

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Axel Larsson

67 § KöpL och skadans avlägsenhet: Engelsk och Svensk Rätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Jaakko Salminen

Termin: VT22

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod & Material	6
1.5 Forskningsläge	7
1.6 Disposition	7
2 SVENSK RÄTT	8
2.1 Inledande punkter	8
2.2 Rättsläget	8
3 ENGELSK RÄTT	12
3.1 Inledande punkter	12
3.2 Rättsläget	13
4 ANALYS	20
4.1 Kritik mot 67 § KöpL	20
4.2 Förslag de lege ferenda	23
5 AVSLUTNING	26
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	27
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	28

Summary

This essay concerns damages that arise in the event of a breach of a sale of goods contract. The purpose is to map out the critique that has been voiced concerning section 67 of the Swedish Sale of Goods Act and the categorisation of damages into ‘direct’ and ‘indirect’ damages in Swedish law. The essay will also provide a suggestion as to how the Swedish regulation of the issue could look like, using a comparative perspective to compare the Swedish regulation of remoteness of damages with the corresponding rule in English law.

Section 67 of the Swedish Sale of Goods Act categorises damages into ‘direct’ and ‘indirect’ damages, where indirect damages are only recoverable if the respondent has acted with negligence, not fulfilled a stipulation or if the indirect damage was suffered as a mitigating measure to avoid suffering a larger direct damage. Section 67.2 provides an exhaustive list of what constitutes an indirect damage, with examples of typical damages that fall within the category of ‘indirect damages’. The list ends with certain ambiguity, with the legislator stating that similar damages, if difficult to foresee, shall be regarded as an indirect damage.

In English law the question of remoteness of damages is dealt with in the two-branched rule formulated in *Hadley v. Baxendale* and the following series of cases. Damages are recoverable if they are arising naturally from the breach or when they “may reasonably be supposed to be in the contemplation of the parties as a probable result of the breach” of the contract at the contracting time.

Section 67 of the Swedish Sale of Goods Act has been criticized in literature for being difficult to understand and to apply, especially concerning the last point in section 67.2. Internationally, the Nordic region is also somewhat of an outlier in using direct and indirect damages instead of a foreseeability test such as the one found in English law.

The suggestion as to how section 67 of the Swedish Sale of Goods Act should look like incorporates a substantial part the English solution to the remoteness of damages problem. The idea of direct and indirect damages is abandoned. Instead, all sufficiently foreseeable damages are held recoverable subject to a control-test, where the claimant must show that the breaching event was something the respondent had control over. Damages that are not

sufficiently foreseeable are only recoverable if the claimant also can show that they have made the respondent aware of the circumstances that gives rise to the unforeseeable loss incurred.

Sammanfattning

Denna uppsats behandlar skadestånd som uppstår i det fall avtalsbrott har skett vid köp av lös egendom. Syftet är att kartlägga den kritik som riktats mot 67 § KöpL och indelningen mellan direkta och indirekta skador i svensk rätt för att sedan ge ett förslag de lege ferenda. Detta görs genom ett komparativt perspektiv där uppsatsen jämför den svenska regleringen av skadeståndets avlägsenhet med motsvarande bestämmelse i engelsk rätt.

67 § KöpL delar upp förluster i direkta och indirekta förluster, varav indirekta förluster endast ersätts om skadevällare har förfarit vårdslöst, brutit mot en utfästelse eller om skadan lidits inom ramen för en skadebegränsande åtgärd. Vad som utgör en indirekt förlust framgår av 67 § 2 st. KöpL, där lagstiftaren i en uttömmande lista har angivit olika exempel på indirekta förluster. Sista punkten lämnar dock frågan öppen för tolkning eftersom där anges det att annan liknande förlust, om den varit svår att förutse, ska anses vara en indirekt förlust.

I engelsk rätt avgörs frågan om skadeståndets avlägsenhet genom en två-steps-bedömning med sin grund i avgörandet *Hadley v. Baxendale*. Sådana förluster som får anses vara en naturlig följd av avtalsbrottet ersätts med strikt ansvar om inte annat framgår av avtalet. Exceptionella skador, det vill säga sådana som är för avlägsna för att kunna anses vara en naturlig följd av avtalsbrottet, ersätts endast om de kan visas vara i parternas begrundanden vid avtalsslutet.

I doktrin har 67 § KöpL kritiserats för att vara svårförståelig och svårtillämpad, särskilt med hänsyn till sista punkten i 67 § 2 st. KöpL. Internationellt sett är Norden även en utstickare i att använda sig av en uppdelning av indirekta och direkta skador istället för en förutsebarhetsprövning såsom den som återfinns i engelsk rätt.

Det förslag de lege ferenda som uppsatsen presenterar i avsnitt 4-5 inkorporerar en del av den systematik som ligger bakom den engelska regleringen. Direkta och indirekta skador slopas och ersätts istället med att samtliga skador inom en förutsebarhetssfär omfattas av ett kontrollansvar. De skador som inte faller inom förutsebarhetssfären ersätts endast om skadelidande kan visa att denne gjort motparten medveten om den omständighet som kan leda till den svårförutsedda förlusten.

Förkortningar

CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods
KöpL	Köplagen
LJ	Lord Justice
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
Sect.	Section (engelsk uppdelning i paragrafer)
SGA	Sale of Goods Act 1979

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I början av 1991 trädde den nya Köplagen (1990:931) ikraft, och därmed ersatte den tidigare gällande Köplagen från 1905. Den nya Köplagen var resultatet av ett internordiskt samarbete i syfte att modernisera och anpassa nationell lagstiftning till den internationella utvecklingen på området, inte minst CISG.¹

En reglering som särskilt varit föremål för akademisk debatt sedan dess är 67 § KöpL.

Bestämmelsen delar upp skador i direkta och indirekta som sedan ligger till grund för vilka förluster en skadelidande kan begära ersättning för. Av anledningar som uppsatsen kommer belysa mer djupgående i del 4.1, har kritik dock framförts för att indelningen av skadetyperna är svårtolkad, något som gör bestämmelsen svårtillämpad för rättsväsendet och otillfredsställande för parterna till ett avtal.²

Avtalet är parternas viktigaste instrument för att balansera riskerna förknippade med en transaktion sinsemellan. Vidare är köp av lös egendom en väldigt vanlig transaktion i dagens samhälle. Att det finns svårtolkade bestämmelser i Köplagen hämmar parternas möjligheter att kartlägga riskerna med deras avtal, och på så sätt kunna effektivt reglera allokering av risken. Ofta regleras frågan i parternas avtal och 67 § KöpL behöver således inte tillämpas för att avgöra skadestandsfrågan. Däremot är bestämmelsen ändå viktig på grund av dess utfyllande verkan i det fall parterna inte skulle ha reglerat frågan med särskilda avtalsvillkor.³ Det finns således ett stort behov för en revidering av Köplagens utformning beträffande vilka skador som är ersättningsgilla.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att kartlägga den kritik som kan riktas mot 67 § KöpL, och därefter ge förslag till hur 67 § Köplagen kan se ut genom att undersöka hur motsvarande reglering ser ut i engelsk rätt och ta inspiration därifrån. Observera att syftet inte är att författa

¹ Prop. 1988/89:76 s. 1.

² Se Herre (1996), Håstad (2009).

³ 3 § KöpL.

en ny paragraf att ersätta 67 § Köplagen med, utan istället identifiera de principer som kan ligga till grund för en ny reglering att ersätta 67 § Köplagen med.

I enlighet med detta syfte, kommer uppsatsen besvara följande frågeställningar:

- Vilken kritik har framförts mot 67 § Köplagen?
- På vilket sätt kan 67 § Köplagen revideras för att undvika de problem bestämmelsen orsakar i nuläget?

1.3 Avgränsningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka alternativ till Köplagens nuvarande reglering av skadeståndsberäkningen. De bestämmelser som påverkar skadeståndets omfattning kommer därmed diskuteras. Fokus är som nämnt främst på frågan om skadeståndets avlägsenhet, varför indelningen i direkta och indirekta skador och sammanhängande frågor behandlas mest utförligt. Uppsatsen tar även upp bakomliggande avtalsrättsliga principer i de båda rättssystemen för att underlätta för läsaren. Dessa avsnitt har, med hänsyn till uppsatsens syfte, gjorts avsiktligt korta. Slutligen kan också påpekas att diskussionen avser nästan enbart fall då säljaren är skadevällare, då köparens enda förpliktelse ofta är att betala rätt mängd i rätt tid.

1.4 Metod & Material

Denna uppsats kommer att använda sig av en hybrid av den rättsdogmatiska och komparativa metoden. Det finns inte en allmänt erkänd definition av vad den komparativa metoden innebär, men kärnan i metoden kan åtminstone anses vara en jämförelse mellan minst två olika rättssystem.⁴ Den rättsdogmatiska metoden går däremot ut på att använda sig av rättskällor inom ett rättssystem för att tolka och analysera gällande rätt.⁵

Då uppsatsens syfte är att genom en komparativ studie mellan engelsk och svensk rätt framföra argument de lege ferenda inom ramen för 67 § Köplagen och skadans avlägsenhet, kommer huvudsakligen den komparativa metoden användas. Inslag av den rättsdogmatiska

⁴ Bogdan (2013) s. 6.

⁵ Hjertstedt (2019) s. 166.

metoden kommer dock också finnas med då en icke väsentlig del av uppsatsen kommer, med hjälp av rättskällor, identifiera och analysera gällande rätt.

En övervägande del av det material som används i uppsatsen är rättskällor, både från Sverige och England. Bland de svenska rättskällor som används finns Köplagen (1990:931), men även förarbetena till denna lag såsom propositionen Prop. 1988/89:76. Bland de engelska rättskällor som används finns primärt praxis, på grund av dess mer framträdande roll i engelska rättssystemet "common law". Lagtext på området består i Sale of Goods Act 1979 (c. 54), där sections 50-51 är mest relevanta för denna uppsatsens frågeställningar.

Doktrin med fokus på både svensk och engelsk rätt kommer att användas, dels för att fördjupa förståelsen av rättsläget i de två länderna, dels för att erbjuda olika perspektiv på utformningen av de olika regleringarna.

1.5 Forskningsläge

Mycket material har skrivits om 67 § KöpL och uppdelningen i direkta och indirekta förluster. Däremot finns det inte mycket material med särskild fokus på komparativt perspektiv med just engelsk rätt. Värt att nämna är Johnny Herre:s 'Ersättningar i köprätten, Särskilt om skadeståndsberäkning' från 1996 som också ger förslag de lege ferenda avseende skadeberäkning i svensk rätt. Herre använder också bland annat engelsk rätt för att fördjupa sin diskussion kring hur regleringen ser ut i svensk rätt.⁶

1.6 Disposition

Uppsatsen kommer i kommande två avsnitt förklara hur den svenska regleringen av skadeståndsberäkningen i 67 § KöpL ser ut och hur motsvarande reglering ser ut i engelsk rätt. Därefter kommer uppsatsens analytiska del komma, där uppsatsen först behandlar den kritik som framförts mot 67 § KöpL och därefter diskuterar, med utgångspunkt i den engelska regleringen, hur revidering av 67 § KöpL hade kunnat se ut. Uppsatsen avslutas med en kort sammanfattning kring förslaget de lege ferenda och varför en sådan reform hade varit viktig.

⁶ Se särskilt Herre (1996) kap. 9.

2 Svensk rätt

2.1 Inledande punkter

Inledningsvis kan konstateras att det svenska rättssystemet, till skillnad från det engelska, kan betecknas som ett civil-law system och inte ett common-law system. Den mest framträdande skillnaden mellan de olika rättssystemen är rättskällevärdet, där den svenska rätten till största delen kommer från kodifierade lagar.⁷ Utgångspunkten för diskussionen kring det svenska rättssystemet i denna uppsats kommer därmed vara i Köplagen.

Köplagen, som en del av den svenska civilrätten, påverkas till stor del av avtalsrätten. Ett köp förutsätter att ett giltigt avtal har ingåtts. I Sverige används anbud-och-accept-modellen, det vill säga avtal kommer till stånd när parterna har utbytt ett giltigt anbud och accept.⁸

En grundsten i den svenska avtalsrätten är principen om pacta sunt servanda – avtal ska hållas.⁹ Den viktigaste funktionen av ett giltigt avtal är partsbindningsfunktionen, som innebär att parterna, med vissa undantag, har rätt att kräva att prestationen som utlovats i avtalet utförs. På så sätt har rättssystemet i Sverige funktionen att, bland annat, med tvång genomdriva prestation i det fall en part bryter mot ett giltigt kontrakt.¹⁰

2.2 Rättssystemet

2.2.1 Förutsättningar för skadestånd

Som nämnts inledningsvis är den huvudsakliga rättskällan på rättsområdet i Sverige Köplagen. Köplagen är tillämplig på köp av lösa saker i den mån konsumentköplagen inte ska tillämpas.¹¹

⁷ Bogdan (2013) s. 76.

⁸ 1 kap. 1 § AvtL.

⁹ Adlercreutz (2016) s. 44.

¹⁰ Ibid. s. 28.

¹¹ 1 och 4 §§ KöpL.

Skadestånd från säljarens sida kan enligt Köplagen aktualiseras i två olika fall: vid dröjsmål och vid fel i vara.¹² Förutsättningarna för skadestånd i båda fallen är nästintill identiska, men där säljaren även har ansvar för utfästelser vid fel i vara.¹³

I 27 § 1 st. KöpL regleras säljarens kontrollansvar. För att säljaren ska undgå skadestånd krävs det att förutsättningarna i första stycket är uppfyllda: dröjsmålet (eller felet) ska bero på ett hinder som är utanför säljarens kontroll och som säljaren varken kunnat räkna med vid avtalets ingående eller vars följder säljaren inte kunde skäligen undvika eller övervunnit. Det kan även tilläggas att säljaren inte kan undvika detta ansvar genom att anlita en tredje part som ska leverera varan eller på annat sätt fullgöra köpet. 27 § 2st KöpL innebär nämligen ett dubbelt kontrollansvar för säljaren, det vill säga säljaren går endast fri om denna kan visa att sådana omständigheter som beskrivs i första stycket även föreligger för den anlitate tredje parten.

Ifall säljaren hindras att fullgöra köpet i rätt tid, åligger det även denne enligt 28 § KöpL att meddela köparen om detta inom skälig tid. Om säljaren underlåter att lämna sådant meddelande kan köparen ha rätt till skadestånd för den förlust som kunde undvikits om säljaren faktiskt hade lämnat meddelandet i rätt tid.

Utöver detta har även säljaren ett så kallat culpa-ansvar som regleras i 27 § 4st KöpL och 40 § 3st KöpL. Detta innebär att om säljaren eller någon säljaren anlitat för att fullgöra köpet har förfarit vårdslöst och således orsakat dröjsmålet eller felet i varan, har köparen rätt till ersättning för detta. Av propositionen framgår att vårdslösheten kan föreligga både vid avtalsslut och vid fullgörande av avtalet. Detta kan exempelvis vara att säljaren har lämnat uppgifter om varan som säljaren borde insett var vilseledande, att säljaren varit vårdslös i samband med installation av varan eller varans tillverkning.¹⁴

Vid fel i varan kan även avvikelser från särskilda utfästelser från säljarens sida grunda sådant skadestånd. En särskild utfästelse kan uppstå på två olika sätt: genom att säljaren lovar eller garanterar att exempelvis varan har en viss egenskap, eller att köparen uttryckligen meddelar säljaren att varan köps under förutsättning att en viss egenskap föreligger och säljaren ingår

¹² 27 och 40 §§ KöpL.

¹³ 40 § 3 st. KöpL.

¹⁴ Prop. 1988/89:76 s. 139.

avtalet med denna vetskap.¹⁵ Viss diskussion i doktrin har även förekommit avseende om ansvar omfattar så kallade kärnegenskaper i varan. Med kärnegenskaper avses sådana egenskaper som, i avsaknad av egenskapen, skulle egendomen anses vara fundamentalt avvikande från en rimlig standard.¹⁶ I 4 kap. 19 § Jordabalken har säljare av fast egendom även ansvar för sådant som ”kan anses utfäst”, vilket avser egendomens kärnegenskaper. Om denna form av ansvar kan tillämpas på köp av lös egendom får betraktas som oklart.¹⁷

Slutligen ska även adekvansregeln tillämpas på samtliga skador. Detta innebär att de förluster som är alltför avlägsna och således saknar adekvat kausalsamband med den avtalsbrytande partens agerande inte är ersättningsgilla.¹⁸

2.2.2 Skadeståndets omfattning och skadans avlägsenhet

Grundtanken med skadestånd i svensk rätt är att skadelidande ska försättas i samma situation som om avtalet vore uppfyllt – den skadelidande ska ha ersättning för det positiva kontraktsintresset.¹⁹ Den icke-kontraktsbrytande part har med andra ord ett skyddsvärt intresse av att avtalet fullgörs enligt principen pacta sunt servanda. Om detta intresse inte tillgodoses ska kompensation utgå.

Skadeståndets omfattning enligt Köplagen kommer till uttryck i 67 § KöpL. I korthet kan sägas att skadestånd som grundas på kontrollansvar ger rätt till ersättning för direkta förluster och skadestånd som grundas på culpa-ansvar ger rätt till ersättning för både direkta och indirekta förluster.²⁰ Den bakomliggande tanken om ersättning för det positiva kontraktsintresset uttrycks inte i lagtexten, men förarbetena förtydligar att principen trots detta är avsikten med skadeberäkning i svensk rätt.²¹ Produktskador ersätts inte enligt 67 § 1 st. sista meningen KöpL.

Definitionen av indirekta förluster framgår av 67 § 2 st. KöpL som ger en uttömmande lista på vad som anses vara en indirekt förlust. Bestämmelsen ger först tre typer av förluster som

¹⁵ Prop. 1988/89:76 s. 140.

¹⁶ Se exempelvis NJA 1978 s. 307.

¹⁷ Se NJA 1989 s. 156, NJA 2001 s. 309 samt Håstad (2009) s. 121.

¹⁸ Prop. 1988/89:76 s. 193.

¹⁹ Håstad (2009) s. 200.

²⁰ Se 27, 40 och 67 §§ KöpL.

²¹ Prop. 1988/89:76 s. 193.

räknas som indirekta: minskning eller bortfall av produktion eller omsättning (1p.), att varan inte kan utnyttjas på avsett sätt (2p.) samt utebliven vinst på grund av att avtal med tredje man har fallit bort eller inte uppfyllts (3p.). 67 § 2st 4p. KöpL lämnar dock bestämmelsen öppen för tolkning i viss mån genom att ange att även ”annan liknande förlust, om den varit svår att förutse” kan anses vara en indirekt förlust. Enligt förarbetena ska indirekta förluster vara ”mera avlägsna och svårförutsebara”.²² Det framhålls även att typiskt för indirekta förluster är att de beror på köparens sätt att organisera sin verksamhet.²³ Mer vägledning än så erbjuder inte lagstiftaren för att avgöra om något är en indirekt förlust, utan det lämnas till rättstillämpningen att precisera vad som omfattas av denna bestämmelse.²⁴ Som uppsatsen återkommer till i analysen leder detta till särskilda problem i den svenska köprätten.

67 § 2st KöpL definierar också direkta förluster e contrario – det som inte anses vara en indirekt förlust är en direkt förlust. Av förarbetena framgår bland annat att förluster som omfattas av kontrollansvaret är sådana som är ”närliggande och typiska förluster på grund av avtalsbrottet” och ”till sin typ och omfattning [...] vanliga och förutsebara vid det aktuella avtalsbrottet”.²⁵ Utgifter till följd av avtalsbrottet, såsom kostnad för undersökning av varan, ska vara en direkt skada. Även förlusten vid täckningsköp, utgifter för att hyra ersättningsvara, anlita utomstående tjänster eller interna åtgärder såsom förlängda arbetsdagar på grund av avtalsbrottet är att anse som direkta förluster. Även utgifter som skadelidande part måste betala till avtalsparter i senare led kan anses vara direkta förluster, för att på så sätt möjliggöra en kanalisering av skadeståndsansvaret till den part som faktiskt begått fel.²⁶

Slutligen kan också kort nämnas konverteringsregeln i 67 § 3st KöpL. Denna bestämmelse innebär att om en skadelidande, inom ramen för sin skadebegränsning såsom föreskrivet i 70 § KöpL, lider en indirekt skada ska denna skada ses som en direkt skada. Motsatsen skulle innebära att skadelidande aktivt väljer det handlingssätt som inte minimerar skadan efter ett avtalsbrott, för att lättare kunna kräva ersättning för sina förluster.

²² Prop. 1988/89:76. s. 48.

²³ Ibid. s. 50.

²⁴ Ibid. s. 200.

²⁵ Ibid. s. 47 f.

²⁶ Ibid. s. 49.

3 Engelsk rätt

3.1 Inledande punkter

Som nämnt i avsnitt 2.1 är den viktigaste distinktionen mellan svensk och engelsk rätt att engelsk rätt betecknas som ett "common law" system.²⁷ Detta innebär att mycket av rättsutvecklingen sker genom rättspraxis, varför en stor del av kommande avsnitt kommer behandla rättsfall. Avtalsrätten inom ett common-law-system är baserat på två viktiga principer – avtalsfrihet och "sanctity of contract".²⁸ "Sanctity of contract" innebär i korthet att de förväntningar ett avtal ger upphov till ska så långt som möjligt respekteras.²⁹ Denna princip påminner om pacta sunt servanda och partsbundenheten som återfinns i civil law jurisdiktioner. En viktig skillnad mellan principerna är dock att inom common law länder är domstolen väldigt återhållsam i att framtvunga prestation enligt avtalet via så kallat "specific performance". Istället kan en part som inte vill fullgöra ett avtal i många fall välja att bryta avtalet och betala skadestånd istället.³⁰

Hur ett avtal formas är likt den svenska regleringen; det krävs anbud och accept. I engelsk rätt finns däremot även "doctrine of consideration", som innebär i korthet att ett avtal endast blir giltigt om båda parter har utlovat någon form av prestation.

Vid genomförandet av ett avtal krävs det vanligtvis att avtalet utförs exakt enligt villkoren, det vill säga både inom den tidsram och enligt den standard som framgår av avtalet.³¹ Endast minimala avvikelser accepteras enligt principen om de minimis non curat lex.³² Avtalsparten har ofta strikt ansvar att uppfylla detta krav³³, men i vissa fall behöver parten bara visat att de har vidtagit vederbörlig hänsyn i genomförandet av sina kontraktuella skyldigheter.³⁴

²⁷ Bogdan (2013) s. 91 ff.

²⁸ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 4 ff.

²⁹ Ibid. s. 8.

³⁰ Ibid. s. 608.

³¹ Ibid. s. 465.

³² Se Arcos Ltd. v. E A Ronaasen & Son.

³³ Se exempelvis SGA 1979 sect. 12 och 14.

³⁴ Detta tillämpas ofta i tjänsteavtal, se exempelvis Lister v Romford Ice and Cold Storage co. Ltd. samt Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 465.

3.2 Rättsläget

3.2.1 Förutsättningar för skadestånd

Inledningsvis kan konstateras att det finns tre sätt att beräkna skadestånd i den engelska rätten: ”expectation measure”, ”reliance measure” och ”restitution”.³⁵ Den sistnämnda innebär i korthet att man berövar den avtalsbrytande part från den vinst denne gjort på avtalsbrottet. Detta är dock mycket ovanligt och kommer inte diskuteras vidare här.

Grundtanken även med den engelska rätten är att vid avtalsbrott ska den skadelidande part ska försättas i samma situation som om avtalet hade fullgjorts.³⁶ Har man exempelvis köpt en ny mobiltelefon för £1000 och redan hittat en köpare man i senare led ska sälja vidare till för £1500 så innebär detta att om avtalet hade fullgjorts hade man tjänat £500. Detta är den så kallade ’expectation measure’ som utgör grund för skadeståndsberäkningen. Det är viktigt att notera att det är den förväntade avkastning den skadelidande part hade på avtalet, inte nödvändigtvis den verkliga avkastningen som utgör grunden för beräkningen – är telefonen egentligen bara värd £1100 ska skadeståndet inte sättas ned till £100. Detta innebär att skadeståndet i majoriteten av fall kommer motsvara skillnaden på värdet av den förväntade prestationen enligt avtal och den faktiska prestationen som skadelidande fick.³⁷ Notera att i vissa fall, beroende på omständigheterna, kan skadeståndet beräknat enligt ”expectation measure” även motsvara priset för avhjälpning.³⁸ ”Expectation measure” kan sägas motsvara det positiva kontraktsintresset i svensk rätt.

Om skadelidande inte kan bevisa den förväntade vinsten som uteblev på grund av avtalsbrottet kan ”expectation measure” inte användas vid skadeberäkning. Då finns möjlighet att beräkna skadestånd enligt ”reliance measure”. Denna metod går ut på att skadelidande ska få ersättning för de utgifter denna haft med anledning av avtalet och påminner således om negativa kontraktsintresset i svensk rätt.³⁹

Till skillnad från svensk rätt är skadestånd den vanligaste påföljden vid avtalsbrott i engelsk rätt. Nedan kommer förutsättningarna för skadestånd i engelsk rätt förklaras.

³⁵ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 570.

³⁶ Robinson v Harman.

³⁷ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 571.

³⁸ Ruxley Electronics & Constructions Ltd. v Forsyth.

³⁹ Anglia Television v Reed.

Om ett giltigt avtal har ingåtts innebär detta att parterna får skyldigheter mot varandra. Dessa skyldigheter ska framgå som villkor i avtalet eller vara infogade genom lag.⁴⁰ Varje villkor i avtalet kan delas i en av två kategorier: ”condition” eller ”warranty” beroende på hur väsentliga de är för avtalet.⁴¹ Det finns även så kallade ”intermediate terms”⁴², men dessa ska inte fördjupas här. Oavsett kategori av villkor är den primära förpliktelsen att uppfylla villkoret. Om en part inte lyckas uppfylla villkoret ger detta upphov till en sekundär förpliktelse – att betala skadestånd. Om villkoret som inte uppfylldes var ett ”condition” ger detta dessutom skadelidande part en rättighet att terminera avtalet. Det viktiga är dock att varje brott mot en primär förpliktelse leder till skadestånd.⁴³

Utöver detta finns det begränsningar på rätten till skadestånd. Skadelidande måste först visa kausalsamband mellan den avtalsbrytande handling och skadan. Det ska även poängteras att skadelidande som huvudregel inte får skadestånd för ideell skada.⁴⁴ Skadelidande har även en skyldighet att ta rimliga steg för att begränsa sin skada, enligt den så kallade ’duty to mitigate’-principen.⁴⁵ Sista begränsningen, som även är fokus för denna uppsats, är att skadan inte får vara alltför avlägsen för att vara ersättningsgill. Denna fråga om skadans avlägsenhet kommer nu fördjupas i följande avsnitt.

3.2.2 Skadans avlägsenhet

Frågan om vilken förlust som är ersättningsgill och skadans avlägsenhet (det vill säga engelska motsvarigheten till den svensk uppdelningen mellan direkt och indirekt skada) har utvecklats i rättspraxis, med start i *Hadley v Baxendale* från 1854.

3.2.2.1 Hadley v. Baxendale

Det rättsfall som ligger till grunden för den rättsliga utvecklingen av frågan ’remoteness of damages’ (eller skadans avlägsenhet på svenska) i engelsk rätt är *Hadley v Baxendale*. I denna dom tar Alderson B inspiration från den franska civilkodens principer om förutsebarhet och

⁴⁰ Se exempelvis SGA 1979 sect. 12-14.

⁴¹ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 148.

⁴² *Hong Kong Fir Shipping Co Ltd. v Kawasaki Kisen Kaisha Ltd.*, se även McKendrick (2016) s. 773.

⁴³ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 148.

⁴⁴ Se exempelvis *Jarvis v. Swans Tours Ltd.*

⁴⁵ *British Westinghouse Electric and Manufacturing Co Ltd v. Underground Electric Railways Co of London Ltd.*

skapar ett två-steps-test för att avgöra om en förlust efter ett avtalsbrott bör ersättas för skadelidande:

“Where two parties have made a contract which one of them has broken, the damages which the other party ought to receive in respect of such a contract should be such as may fairly and reasonably be considered as [1] either arising naturally, that is according to the usual course of things, from such breach itself, or [2] such as may reasonably be supposed to have been in the contemplation of both parties, at the time they made the contract, as the probable result of the breach of it”⁴⁶

Den första grenen av Alderson:s regel innebär att en förlust bör ersättas när skadan är sådan som uppstår naturligt av avtalsbrottet. Den andra grenen av regeln innebär att skador som kan antas ha ingått i parternas överväganden som en trolig följd av avtalsbrott vid avtalets ingående också bör ersättas. Effekten av den andra grenen är att om det föreligger en omständighet som endast ena parten känner till som kan föranleda en särskild typ av skada, ska denna omständighet inte ligga den ovetande parten till last när skademätning sker.

I *Hadley v Baxendale* hade kärandens vevaxel på en ångdriven kran gått sönder. Av denna anledning hade kärande träffat avtal med svarande om transport av vevaxeln till en reparatör. På grund av svarandens försummelse hamnade denne i dröjsmål med utförandet av avtalet, vilket ledde till inkomstbortfall för kärande under den tid de inte kunde driva kvarnen. Frågan för domstolen var om denna inkomstbortfall bör ersättas som en förlust till följd av avtalsbrottet. Trots att skadan orsakades av svarandens dröjsmål kan inte förlusten anses vara sådan som, under normala omständigheter, uppstår naturligt från sådant avtalsbrott. Eftersom svaranden inte kunde veta att dennes dröjsmål skulle innebära en längre nedstängning av kvarnen vid avtalets ingående kunde inte heller förlusten av denna nedstängning krävas. Motiveringen till regeln är att om svaranden hade känt till denna omständighet, hade de vid avtalets ingående kunnat reglera frågan i avtalet. Utan den andra grenen i Alderson:s regel hade skadevällande således gått miste om denna förhandlingsfördel.⁴⁷

⁴⁶ Se Alderson B i *Hadley v Baxendale* s. 354.

⁴⁷ Beatson, Burrows och Cartwright (2016) s. 575 och *Hadley v. Baxendale* s. 355.

3.2.2.2 Victoria Laundry (Windsor) Ltd v. Newman Industries Ltd och The Heron II

Frågan blir således vad som kan anses ingå i Hadley v. Baxendale's första och andra gren av avlägsenhet. Detta har exemplifierats i två efterföljande fall.

I Victoria Laundry (Windsor) Ltd v. Newman Industries Ltd från 1949 hade kärke kontaktat svarande för köp av en kokare som skulle användas i dennes tvättverksamhet. Före avtalet slöts förtydligade käreanden att kokaren skulle användas för detta ändamål och de hade som avsikt att använda kokaren så snart som möjligt. Parterna kom överens om ett leveransdatum. När kokaren skulle levereras upptäckte kärke att den var behäftad med fel. Till slut levererade svaranden en felfri kokare drygt 20 veckor efter avtalat leveransdatum. Kärke krävde därefter skadestånd dels för den intäkt de gått miste om inom ramen för den vanliga verksamheten, det vill säga tvätt från kunder som de inte kunde tvätta. Utöver detta krävde de även skadestånd för att de inte kunnat uppfylla ett mycket lukrativt avtal de tidigare hade slutit med Ministry of Supply.

Asquith LJ tydliggjorde i sin dom att de två grenar i Hadley v. Baxendale egentligen tillhör en och samma princip: skadelidande part i ett avtal kan endast begära ersättning för sådan skada som rimligtvis kunde förutses vid avtalets tillkomst. Vad som rimligtvis kan förutses beror på parterna och den kunskap de besitter. Kunskapen kan antingen vara tillräknad eller faktiskt. Med tillräknad kunskap avses sådant som tillhör allmän kännedom eller "the ordinary course of things", det vill säga motsvarigheten till första grenen i Hadley v. Baxendale testet.⁴⁸ För sådan förlust som dock skulle kräva tillämpning av den andra grenen i Hadley v. Baxendale testet krävs det att skadevällande part innehar faktisk kunskap om den omständighet som ger upphov till den exceptionella förlusten.⁴⁹

Med denna logik anser Asquith LJ att den förlust som består av inkomstbortfall från den vanliga tvättverksamheten ligger inom vad en "reasonable person" skulle anse vara ersättningsgill då skadan ligger inom "the ordinary course of things". Den förlust som härstammar från käreandens oförmåga att uppfylla sitt avtal med ministeriet kan dock inte anses vara inom "the ordinary course of things", varför kärke i fallet inte kunde kräva

⁴⁸ Victoria Laundry v. Newman Industries s. 539.

⁴⁹ Ibid. s. 540.

skadestånd för denna skada. För att få ersättning för denna förlust hade kärande behövt, innan avtalet slutits, informera svarande om denna omständighet.⁵⁰

I *The Heron II* från 1969 hade kärande slutit avtal med svarande om transport av socker på svarandes skepp. Då skeppet under resan till sockrets destination gjorde avvikelser från planerade rutt levererades sockret sent. Vid leveranstidpunkten hade marknaden för socker sjunkit. Käranden krävde således svarande på skadestånd som omfattade skillnaden på sockrets värde dagen det levererades och dagen sockret skulle levererats. Svaranden menade att eftersom denne inte hade någon särskild kunskap om sockerprisets utveckling bör denne inte vara ersättningsskyldig för förlust som uppstår därav. Domstolen ansåg att den förlust kärande krävde ersättning för omfattades av den första grenen av *Hadley v. Baxendale* testet. Vid dröjsmål i leverans av produkten, är det tydligt att risk föreligger för att marknaden för denna produkt kan sjunka. Denna insikt är tillräcklig för att skadan ska vara ersättningsbar, och någon särskild kunskap om prisutvecklingen på den särskilda vara avtalet angår behövs ej. På så sätt är skadan en trolig och förutsebar konsekvens av avtalsbrottet.⁵¹

3.2.2.3 Transfield Shipping Inc v Mercator Shipping Inc (The Achilleas)

Med tillämpning av principerna som framgår av de ovannämnda rättsfallen kan det engelska rättssystemet tyckas ha funnit ett tillfredställande lösning på problemet 'remoteness of damage'. Vid närmare granskning uppstår dock problem som kan förklaras med följande exempel:

Ponera att A ska ta flyget från Heathrow, London till Sturup, Malmö för att ingå ett särskilt lukrativt avtal. På vägen till flygplatsen stannar A för att tanka bilen. På just denna bensinstation är det personal som sköter tankningen, och trots A:s begäran att få bensin tankad i bilen tankar personalen med diesel. Avtalsbrott föreligger. Utöver de självklara sakskador som tillfogats bilens motor begär A även skadestånd för inkomstbortfall på grund av det avtal i Malmö som uteblev. Med tillämpning av *Hadley v Baxendale* samt *Victoria Laundry v Newman* är det tydligt att denna förlust är för avlägsen. Frågan är dock vad som hade hänt om, innan personalen börjar tanka bilen, A var väldigt noga med att berätta för bensinstationspersonalen om det särskilt lukrativa avtal i Malmö, om vikten av att A hinner

⁵⁰ *Victoria Laundry v. Newman Industries* s. 543.

⁵¹ *Koufos v. Czarnekow (The Heron II)* s. 385 ff.

till Heathrow i tid för att ta flyget och att bilen absolut inte får gå sönder på vägen till Heathrow som följd av felaktig tankning. Även i detta fall kan skadestånd för det uteblivna avtalet tyckas vara för långsökt för att A ska kunna erhålla skadestånd.

Detta problem uppstår i rättsfallet *The Achilleas* från 2008, där dröjsmål i att återlämna ett charterfartyg ledde till att uthyrarens efterföljande avtal med tredje part fick omförhandlas till ett lägre dagspris. Svarande gick med på att betala skadestånd som omfattade skillnaden på charter-priset och marknadspriset under den tidsperiod de hade innehav av fartyget utöver sin avtalade hyresperiod. Tvist uppstod dock om förlusten på \$8000 per dag för resterande hyresperioden med tredje part som orsakats av omförhandlingen. Domstolen menade att denna förlust är för avlägsen. Lord Hoffmann och Lord Hope ansåg att svarande skulle behöva acceptera ansvar för en sådan exceptionell skada, med motiveringen "a rule of law which imposes liability upon a party for a risk which he reasonably thought was excluded gives the other party something for nothing".⁵²

Detta tillägg av Lord Hoffman och Lord Hope har dock skapat viss oklarhet på området i engelsk rätt. Att ställa krav på ett godtagande av visst ansvar går emot tidigare praxis på det avtalsrättsliga området.⁵³ Vad som står klart dock är att utgångspunkten för en bedömning bör vara i den två-steps-test i *Hadley v Baxendale*; hade en så kallad "reasonable person" antagit att ansvar för förlusten kan krävas? Om förlusten är exceptionell, var den inom parternas begrundanden?

3.2.2.4 Sale of Goods Act 1979

Utöver den rättspraxis som utvecklats på området kom även lagstiftning i form av *Sale of Goods Act 1979* som reglerar avtal om köp av varor. I sect. 50-51 SGA framgår beräkningen av skadestånd för "non-acceptance" och "non-deliverance". Båda bestämmelser reglerar frågan om skadans avlägsenhet på ett sätt som motsvarar den första grenen av *Hadley v Baxendale* regeln, där skadeberäkning utgår ifrån "the estimated loss directly and naturally resulting, in the ordinary course of events, from the buyer's [eller 'seller's'] breach of contract"⁵⁴. Den andra grenen av *Hadley v. Baxendale*-testet tillgodoses genom hur sect. 54 SGA är skriven. Här framgår det att "special damages", såsom de exceptionella skador i

⁵² *Transfield Shipping Inc v Mercator Shipping Inc (The Achilleas)*, s. 350.

⁵³ *Beatson, Burrows och Cartwright (2016)* s. 586, se även *Koufos v Czarnekow Ltd* s. 422.

⁵⁴ SGA sect. 50(2) och 51 (2).

Hadley v. Baxendale:s andra gren, är fortfarande ersättningsgilla trots att de inte nämns i SGA.

4 Analys

4.1 Kritik mot 67 § KöpL

67 § KöpL har som nämnts varit föremål för omfattande kritik i doktrin. Kritiken som framförts har tagit sikte på olika aspekter av regelverket, såsom bestämmelsens tydlighet, dess praktiska tillämpning, dess faktiska inverkan på skadeståndets omfattning och betydelsen av dess roll i svenska köprätten. Nedan kommer en del av den kritik som framförts att presenteras.

För det första har kritiken tagit sikte på tydligheten av indelningen mellan direkta och indirekta förluster. I propositionens framgår det att direkta skador ska ersättas med en strängare ansvarsgrund, samtidigt som indirekta skador ersätts med lindrigare ersättningsgrund. För att ”sådan differentiering skall vara meningsfull bör skillnaden mellan det strängare ansvaret och det lindrigare inte vara alltför obetydlig”.⁵⁵ Det kan dock tilläggas att om differentieringen skall vara meningsfull bör även skillnaden mellan vad som faktiskt omfattas av begreppen direkt och indirekt förlust vara tydligt.

Att regleringen är otydlig har framhållits av ett flertal kritiker. Håstad menar exempelvis att regleringen innehåller inkonsekvenser som gör bestämmelsen svårtillämpad. Skillnaden på behandling av avtalsvite och förlust i form av prisavdrag eller ersättning för direkta förluster till köpare i senare led är ett exempel på detta.⁵⁶ Även Herre kommenterar bestämmelsens tydlighet, och tar särskilt sikte på 67 § 2 st. 4p. KöpL som ett problemområde. Att lämna sista punkten av en uttömmande lista om vad en indirekt förlust är öppen motverkar syftet med listan; att skapa en klar skiljelinje mellan direkta och indirekta förluster. Att lagstiftaren lagt det på rättstillämparen att avgöra vad som faller inom denna punkt blir särskilt problematiskt med tanke på den totala avsaknaden av praxis på området. Rättstillämparen har således endast doktrin som vägledning vid frågan om något ska anses vara en indirekt skada enligt 67 § 2 st. 4p. KöpL, som i sig inte heller nödvändigtvis är helt enhetlig.

⁵⁵ Prop. 1988/89:76 s. 48.

⁵⁶ Håstad (2009), s. 208.

Vidare kan formuleringen av sista punkten kritiseras då den inte är otvetydig avseende vad det är som åsyftas med ordet ”den” i ”annan liknande förlust, om den varit svår att förutse”.

Språkligt kan det anses naturligt att tolka bestämmelsen som att det är förlusten som ska vara svår att förutse, men av förarbeten framgår det att förlusterna ibland kan vara klart förutsebara.⁵⁷ Routamo går även så långt som att säga att det inte verkar som om författarna själva kan definiera vad en indirekt skada är.⁵⁸

För det andra kan bestämmelsen även anses vara otillfredställande då det är skadelidandes egna agerande som har störst påverkan på omfattningen av ett eventuellt skadestånd. Denna punkt kan illustreras med följande exempel: omständigheterna är som de i *Hadley v. Baxendale*, men istället för reparation av en vevaxel avser det ett köp av en ny mer effektiv vevaxel som ska ersätta den äldre. Leveransen sker inte enligt schemat och avtalsbrott kan således konstateras. Ponera följande utvecklingar av händelseförloppet: Köparen lyckas utföra arbetet med den äldre vevaxeln genom övertidsarbete, köparen lyckas hyra en ersättningsprodukt och köparen lyckas inte göra något av det men behöver betala avtalsvite till sin avtalspart i senare led. De första två situationerna blir ersättningsgilla som en direkt förlust, men den sista blir endast ersättningsgill som en indirekt förlust och köparen måste här visa culpa hos säljaren för att få sin förlust ersatt.⁵⁹ Vid konstaterat avtalsbrott bör skadelidande endast behöva försöka minimera sin skada i enlighet med 70 § KöpL, inte fundera på vilken ansvarsgrund skadan kommer vila på och planera sitt agerande därefter. Detta skapar en osäkerhet för skadelidande som inte kan anses vara tillfredställande.

En annan konsekvens av detta är att en skadelidande part har incitament att låta sig lida en direkt förlust som är mer omfattande än en indirekt förlust. Som Herre framhåller så avser de direkta förlusterna ofta poster som är lätta att bevisa, såsom övertidsersättning eller hyra av ersättningsprodukt. För motparten är läget detsamma – en direkt förlust blir svårare att motbevisa än en indirekt förlust. Eftersom det redan är svårt i sig att bevisa att skadelidande inte vidtagit rimliga åtgärder för att begränsa sin skada enligt 70 § KöpL skapar således systemet nu ett incitament för skadelidande att inte begränsa sin skada, vilket är oförenligt med lagens syfte.⁶⁰

⁵⁷ Prop. 1988/89:76 s. 234.

⁵⁸ Routamo (1987) s. 220.

⁵⁹ Ibid. s. 219.

⁶⁰ Herre (1996) s. 684.

För det tredje kan även kritik framföras då skadeståndets omfattning, förutsatt att bevisvårigheter inte kommer i vägen, ofta inte begränsas av indelningen av direkt och indirekt skadestånd. Detta är på grund av omvandlingsregeln i 67 § 3 st. KöpL. Om ett avtalsbrott har konstaterats har skadelidande rätt till ersättning för sin direkta förlust förutsatt att skadevällaren inte kan visa att avtalsbrottet inträffa på grund av en omständighet utom dess kontroll. Gör skadelidande även allt för att begränsa sin skada, som en rationell skadelidande bör göra, har denna även rätt till ersättning för sin indirekta skada. Detta eftersom den indirekta skadan kan omvandlas enligt 67 § 3st KöpL. Frågan är då varför genomgå den komplicerade process att först dela in sina förluster i direkt och indirekt förlust, om de ändå kommer behandlas på liknande sätt i slutändan. Under förutsättning att skadelidande alltid gör allt den kan för att begränsa sin förlust så blir den enda skada som teoretiskt sett inte är ersättningsgill den indirekta skada som inte vidtogs för att begränsa den totala skadan. Varför det i så fall finns behov att dela in förlusten som direkt och indirekt förefaller oklart; ett enklare sätt att uttrycka det hade varit att all skada är ersättningsgill, men skadelidande har en skyldighet att begränsa sin skada.⁶¹

Slutligen kan även påstås att avsaknaden av anledning att ha denna svårtolkade, inkonsekventa och ineffektiva regel är en anledning i sig att ändra. Internationellt sett är Norden en utstickare i utformningen av skadeståndsregleringen vid köp av varor.⁶² I förarbetena till köplagen motiverar man uppdelningen med direkt och indirekt skadestånd genom att hänvisa till standardavtalspraxis. Som Håstad påpekar så har dock industrin i Norden slutat med denna indelning, varför motiveringen i propositionen inte längre kan anses vara giltig.⁶³

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns en mängd anledningar till att nuvarande ordning inte kan anses tillfredställande. Nästa avsnitt kommer att behandla möjliga lösningar.

⁶¹ Håstad (2009) s. 209.

⁶² Se exempelvis angloamerikansk rätt, art. 74 CISG, art. 1150 code civil i fransk rätt m.m.

⁶³ Håstad (2009) s. 209.

4.2 Förslag de lege ferenda

Vid utformning av lagstiftning är det viktigt att bestämmelserna utformas på ett sätt som är lätt för allmänheten att förstå och visar på en noga avvägning mellan motstående intressen. Av det som framgår ovan uppfyller inte nuvarande 67 § KöpL dessa mål.

De grundläggande principer som finns i den nuvarande svenska skadeståndsbedömningen förefaller rimliga – utgångspunkten för ersättning bör fortsatt vara det positiva kontraktsintresset. Detta eftersom en part ska åsamkas så lite skada som möjligt på grund av motpartens avtalsbrott.

Det förslag de lege ferenda som jag vill framföra med denna uppsats är ett slopande av uppdelningen mellan direkta och indirekta skador, något som har stöd i doktrin.⁶⁴ Detta medför även att det inte längre finns någon anledning att beakta vilken ansvarsgrund som föreligger, varför det inte längre ska finnas en uppdelning i kontrollansvar och culpa-ansvar. Istället bör hela bedömningen utgå ifrån kontrollansvar.

För att fylla det vakuum som uppstår i avsaknad av nuvarande 67 § KöpL bör den svenska rättsordningen implementera ett system likartad det som återfinns i den engelska avtalsrätten. Utgångspunkten för ersättningsgill förlust är det positiva kontraktsintresset, som sedan begränsas enbart av en förutsebarhetsprövning som tar sikte på tidpunkten vid avtalets ingående. Svårförutsebara förluster ersätts ej, om inte skadelidande part har gjort motparten medveten om den omständighet som kan leda till den svårförutsedda förlusten.

Möjlighet till jämkning bör fortfarande finnas i formen av en skadebegränsningsskyldighet för skadelidande. Skadebegränsningsprincipen är viktig eftersom skadevällaren har ett berättigat intresse att skadelidande inte ådrar sig onödiga kostnader som de sedan framför ersättningsanspråk för. Den erbjuder också rättstillämparen flexibilitet vid skadeståndsbedömningen, eftersom vid orimligt höga skadeståndskostnader borde det inte vara alltför svårt att hitta ett tillvägagångssätt som hade inneburit mindre skada för skadelidande.

⁶⁴ Se Herre (1996) s. 703.

Om den skadelidande part inte kan bevisa omfattningen av sin förlust enligt det positiva kontraktsintresset bör ersättning motsvarande det negativa kontraktsintresset utgå som ett alternativ. Detta för att tillförsäkra att skadelidande part åtminstone hamnar i samma läge som om avtalet inte hade ingåtts alls. Att dela upp skadeståndsberäkningen i två separata system likt det brittiska med "reliance measure" och "expectation measure" minimerar också risken för att räkna en förlust dubbelt. Om det positiva kontraktsintresset ska ersättas ska parten försättas i samma situation som om avtalet vore uppfyllt. Detta innebär att man ej behöver beakta utgifter parten har haft inför avtalet. Tvärtom är det endast de förluster som inte beaktas under positiva kontraktsintresset som ska beräknas vid ersättning enligt alternativregeln.

Ett sådant system skulle innebära en betydligt lättare rättstillämpning då systemet innebär tydliga riktlinjer för hur bedömningen av förluster ska göras, men erbjuder fortfarande rättstillämpningen tillräcklig flexibilitet för att kunna göra en noggrann bedömning med hänsyn till fallets omständigheter.⁶⁵

Systemet innebär även att det blir lättare för parterna att förstå den riskallokering som avtalet medför. Eftersom avtalet fungerar som ett riskallokeringsinstrument är det av yttersta vikt att parterna förstår hur risken allokeras inom ett avtalsförhållande. Med den föreslagna ordningen blir det lättare för båda parter att kartlägga den risk avtalet för med sig och således anpassa sitt beteende eller även avtalsvillkoren därefter.

Systematiken uppmuntrar även effektiv kommunikation mellan parterna inför slutande av ett avtal, något som leder till att parterna i störst möjliga mån ingår avtalet med liknande informationsunderlag. Eftersom systemet kräver att en part kommunicerar en svårförutselig förlust till motparten för att den ska vara ersättningsgill, har parten som mottar denna förvarning även en chans att införa avtalsvillkor som reglerar denna punkten, eller att den ökade risk som den parten tar också ska återspeglas i priset för varan. Målet är att inget skadeståndsanspråk ska komma som en överraskning för skadevällaren, då uppdelningen av risk i avtalet ska vara tydligt för båda parter.

⁶⁵ Burrows (2004) s. 91.

En möjlig invändning till detta kan vara svårigheten att på ett rättssäkert sätt genomföra en förutsebarhetsprövning. Som Herre påpekar är detta är inget nytt för svenska rättsordningen, då i nuvarande läge kan fyra olika förutsebarhetsbedömningar göras: ett vid kontrollansvar, ett vid bedömningen av adekvat kausalitet, ett vid klassificering av en förlust som direkt eller indirekt enligt 67 § 2 st. 4p. KöpL och slutligen ett vid jämningsregeln i 70 § 2 st. KöpL.⁶⁶ Att ersätta samtliga dessa fyra med en förutsebarhetsprövning kommer därför inte medföra ett hinder för svenska rättstillämpningen, men enbart förenkla den komplicerade process som finns idag.

Något som också kan vara problematiskt är att den föreslagna ordningen innebär en principiellt viktig förändring i den svenska Köplagen. Med nuvarande reglering har lagstiftaren i princip sagt att desto mer klandervärt beteende desto mer skadestånd kan en part behöva betende.⁶⁷ Trots viss diskussion i engelsk doktrin finns det för närvarande inget motsvarande tankesätt i engelska rätten.⁶⁸ Att överge uppdelningen av culpa- och kontrollansvar och endast använda kontrollansvar i enlighet med mitt förslag skulle således innebära en stor principiell förändring i lagstiftningen. Denna punkt lyfts även av Adlercreutz, som menar att i Sverige är personens inre sinnestillstånd en viktig faktor vid påföljdsbedömningen. I engelsk rätt tittar man mer på partens agerande och faktiska händelser.⁶⁹

⁶⁶ Herre (1996) s. 679 ff.

⁶⁷ Jfr hur uppdelningen av kontrollansvar och culpa-ansvar fungerar i kombination med 67 § KöpL i avsnitt 2.2.

⁶⁸ Andrews, Clarke, Tettenborn, Virgo (2017) s. 490.

⁶⁹ Adlercreutz, Gorton och Lindell-Frantz (2016) s. 49.

5 Avslutning

Som framgår ovan presenterar den svenska köprättsliga skadeståndsberäkningen enligt 67 § KöpL omfattande problem då den är svårtillämpad, svåröverskådlig och ineffektiv. Mitt förslag är att ersätta systemet till ett likt det i England, där förutsebarheten av en förlust är avgörande för om den ersätts eller inte.

Mitt förslag de lege ferenda i korthet är följande: Om två parter avtalar om köp av en vara är utgångspunkten att avtalet ska uppfyllas. Lyckas ena parten inte uppfylla sina avtalsvillkor, kan den andra parten bli berättigad till skadestånd förutsatt att hindret som orsakade avtalsbrottet låg inom skadevållarens kontroll. Skadeståndet ska som utgångspunkt motsvara det positiva kontraktsintresset. Vilka förluster som är ersättningsgilla avgörs med en förutsebarhetsprövning, där svårförutsebara skador endast ersätts om skadelidande lyckas visa att förlusten låg inom parternas begrundan vid avtalsslutet. Detta kan exempelvis ske om skadelidande part innan avtalsslutet upplyst sin motpart om särskilda omständigheter som kan leda till en svårförutsebar förlust vid ett eventuellt avtalsbrott. Slutligen har skadelidande även en skyldighet att begränsa sin skada vid ett konstaterat avtalsbrott.

Som ofta är fallet innebär detta förslag både fördelar och nackdelar jämfört med nuvarande rättsordning. Lagtexten hade blivit mer lättförståelig, mer effektiv och även passa bättre in i en internationell kontext. Den hade dock inneburit en stor principiell förändring i den svenska köprätten vad avser beräkning av skadestånd. Vid en samlad bedömning finner jag dock att fördelarna ändå motiverar denna förändring.

Vikten av att ha ett välfungerande köprättsligt system går inte att överdriva. Köp av varor är en av de vanligaste juridiska handlingar en person begår, och att kunna förstå den juridiska innebörden av sådan handling vid tillämpning av utfyllande rätt är således fundamentalt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det får anses konstaterat att den nuvarande svenska regleringen är i reformbehov, och det system som presenterats i denna uppsats är en möjlig lösning på problemet.

Käll- och litteraturförteckning

KÄLLOR

Offentligt tryck

Prop. 1988/89:76 Om ny köplag

LITTERATUR

Adlercreutz, Axel – Gorton, Lars – Lindell-Frantz, Eva (2016), *Avtalsrätt I*. 14 uppl., Juristförlaget i Lund.

Andrews, Neil – Clarke, Malcolm – Tettenborn, Andrew – Virgo, Graham (2017), *Contractual Duties: Performance, Breach, Termination and Remedies*. 2 uppl., Sweet & Maxwell

Beatson, Jack – Burrows, Andrew – Cartwright, John (2016), *Anson's Law of Contract*. 30 uppl., Oxford University Press.

Bogdan, Michael (2013), *Concise Introduction to Comparative Law*. 1 uppl., Europa Law Publishing.

Burrows, Andrew (2004), *Remedies for Torts and Breach of Contract*. 3 uppl., Oxford University Press.

Herre, Johnny (1996), *Ersättningar i köprätten: särskilt om skadeståndsberäkning*. Juristförlaget.

Hjertstedt, Mattias (2019), *Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt*, i: Ruth Mannelqvist, Staffan Ingmanson, Carin Ulander-Wänman (ed.), *Festskrift till Örjan Edström* (pp. 165-173). Umeå: Juridiska institutionen, Umeå universitet. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-159652>. Hämtad den 24 maj 2022.

Håstad, Torgny (2009), *Köprätt och annan kontraktsrätt*. 6 uppl., Iustus förlag.

McKendrick, Ewan (2016), *Contract Law: Text, Cases, and Materials*. 7 uppl., Oxford University Press.

Routamo, Eero (1987), *Säljarens ansvar för indirekta skador vid köp av lös egendom*, i: Det 31:a nordiska juristmötet, Helsingfors 19-21. 8. 1987 (s. 211-220). Hämtad från <http://nordiskjurist.org/meetings/>. Hämtad den 24 maj 2022.

Rättsfallsförteckning

Sverige

NJA 1978 s. 307

NJA 1989 s. 156

NJA 2001 s. 309

England

Anglia Television v Reed [1972] 1 QB 60

Arcos Ltd v E A Ronaasen and Son [1933] AC 470

British Westinghouse Electric and Manufacturing Co Ltd v Underground Electric Railways Co of London Ltd [1912] AC 673

C Czarnikow Ltd v Koufos (The Heron II) [1969] 1 AC 350

Hadley v Baxendale (1854) 9 Exch 341

Hong Kong Fir Shipping Co Ltd v Kawasaki Kisen Kaisha Ltd [1962] 2 QB 26

Jarvis v Swan Tours Ltd [1973] QB 233

Lister v Romford Ice & Cold Storage Co Ltd [1957] AC 555

Robinson v Harman (1848) 1 Ex 850

Ruxley Electronics & Constructions Ltd v Forsyth [1996] AC 344

Transfield Shipping Inc v Mercator Shipping Inc (The Achilleas) [2008] UKHL 48

Victoria Laundry (Windsor) Ltd v Newman Industries Ltd [1949] 2 KB 528